

SREBRENICA

821.163.4(497.6)-32

Enes KARIĆ

I.

Prošlo je više od sedamnaest godina kako sam u jednom velikom evropskom gradu, u izlogu jedne otmjene knjižare, vidio usamljenu knjigu, sa samo jednom riječju u naslovu: *Srebrenica*.

Knjiga je bila gotovo džepnog formata, nije imala ni dvije stotine stranica. Stajala je u izlogu sa svojim šutljivim naslovom: *Srebrenica!*

Naslov ne treba puno riječi, sve je posve jasno. Nemoralno je pomisliti da se knjigom nudi turistički prospekt.

Tragao sam poslije, nekoliko puta, za knjigama o Srebrenici po knjižnim fondovima i indeksima velikih biblioteka.

Što vrijeme odmiče od 11. jula 1995. godine, sve je više knjiga o Srebrenici, na mnogim jezicima.

Ali, njihove naslovne korice imaju ili samo tu riječ *Srebrenica*, nju jednu jedinu, ili je riječ *Srebrenica* uočljivo izdvojena, a podnaslov neodlučno otipkan manjim slovima.

Evo tek nekoliko knjiga gdje riječ Srebrenica dominira na naslovnoj korici: Luca Leone, *Srebrenica* (Rim, 2005), Matton Sylvie, *Srebrenica* (Pariz, 2005), Mient Jan Faber, *Srebrenica* (Born, 2002), Suljagić Emir, *Srebrenica* (Beč, 2009). I tako možda i petnaest knjiga. Na korici svake od njih usamljena, sirota i do kosti ogoljena sirota riječ: *Srebrenica*.

Srebrenica, jedna riječ, jedan naslov, jedno značenje, jedna poruka. Riječ dovoljna za jedan pogled.

Zna se sve drugo, znano je sve ostalo. I strašno je to o čemu će vam knjiga progovoriti.

II.

Prije 11. jula 1995. godine Srebrenica je bila mnogo šta drugo i stubokom drukčije.

Bila je župan kraj, tipsko područje svakidašnje sirotinjske Bosne, žensko ime posuđeno za lijep toponim, mjesto banja, mala postojbina plemenitih metala...

Srebrenica je stoljećima bila rudarsko naselje. Pružila je zavičaj Sasima. Postala je i zborištem ponekoj dubrovačkoj i drugim kolonijama.

Srebrenica je bila i težački i stočarski kraj, i to stoljećima.

Srebrenički grad i kraj svoje su ime darovali cijeloj Bosanskoj provinciji Bosanskih franjevaca.

Srebrenica je bila i velika opština sa svojim pitoresknim selima: Tokoljaci, Sućeska, Podosoje, Potočari...

Srebrenica je u drugoj polovini XX stoljeća dala veliki broj impozantnih naučnika i učenjaka: Prof. dr Ahmed Smajlović, prof. dr Ibrahim Džananović, mr Mesud Hafizović, šejh Mehmed ef. Hafizović, akademik prof. dr Rešid Hafizović...

Srebrenica je u tim mnogolikim smislovima i obilju značenja prebivala stoljećima.

O Srebrenici se - od pamtivijeka pa do 11. jula 1995. godine - moglo misliti na mnogo načina, jer je taj grad, jer je taj kraj, bivao na mnogo načina.

III.

Nakon 11. jula 1995. godine tom gradu i kraju je konačni žig ratnih bijesova i genocidnog puta Miloševićeva beogradskog projekta i režima utisnuo samo jedno ime: *Srebrenica!*

Zločin je sve drugo (i)zbrisao, sve je reducirao na samo tu голу, tu puku, tu sada strašnu riječ: *Srebrenica!*

Srebrenica je sada svedena na značku srama, na amblem beščašća koje je sam sotona dizajnirao sa Miloševićem, Karadžićem i Mladićem zločiniteljima.

Kad nakon 11. jula 1995. godine izgovoriš ime *Srebrenica* nemoj ni pomisliti da *Srebrenica* znači išta iz svoje prošlosti, išta iz svoje geografije, historije, tradicije, iz svojih snova! Niti išta iz desetina hiljada uspomena svojih ubijenih i prognanih stanovnika!

Kad u izlogu vidiš knjigu sa samo jednom riječju: *Srebrenica!* - znadni da nećeš naći višestoljetnu Srebrenicu! Naći ćeš samo opise užasnih djela razularenog beščašća.

Smisao Srebrenice je uništen, nekadašnja značenja su ili zatrta ili prognana.

Srebrenica je od 11. jula 1995. godine u globalnoj predodžbi prestala biti gradom, a postala apokaliptičnom slikom naše bosanske i naše evropske modernosti i postmodernosti.

Sjećamo li se samo jedne srebreničke slike: Četverica izranjavanih nose petoga, polumrtvoga, i dozivaju zalutale znance glasom vapijućeg u pustinji, glasom koji odlazi nekuda ponad brijegova. Avaz se razliježe pripekama julsokoga sunca.

Srebrenica nije više skup davnašnjih sjećanja ni uspomena rascvalih u jednom zavičaju koji je počivao na naslagama svojih vremena i svoje historije.

Sad je Srebrenica slika koja prži: kolona namrlih muškaraca, žena i djece na prašnjavim putevima u smjeru Kladnja, Kalesije i Tuzle!

IV.

Zločin uništava ljude i sve ljudsko, ništi lik čovjekov, zatire značenja, smislove, uspomene, šare, treperenje stvarnosti na hiljadu i jedan način.

Zločin obesmišljava riječi, lišava ih njihova značenja!

U Muzeju Holokausta u Vašingtonu i u nekoliko sličnih muzeja vidio sam na njihovim zidovima ili na displejima imena: *Treblinka, Dabau, Aušvic, Sobibor, Belzec, Birkenau...*

Svim tim mjestima i toponimima zločin je oduzeo značenja, smislove, uspomene, šare, treperenje i događanje stvarnosti na hiljadu i jedan način.

Kad nakon 1945. godine kažeš *Aušvic-Birkenau*, zna se šta je! Nemoralno je pomisliti da je to grad, selo, krajolik.

Kao što se zna šta je i kad nakon 1995. godine kažeš: *Srebrenica!*

Ništa tako okrutno kao zločin ne oduzima smisao svemu: životu,

nadi, riječima, imenima mjesta, njihovoj prošlosti.

Višegrad, Žepa, Omarska, Keraterm, Srebrenica... taj niz imena sada znači isto ili nalično onom jezovitom nizu imena *Treblinka, Dabau, Aušvic, Sobibor, Belzec, Birkenau...*

Eto, o ovome zakratko razmišljam kad god u bibliotekama tragam za knjigama sa samo jednom riječju u naslovu: *Srebrenica.*

...

